

بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های دانشگاه بوعلی سینا و آزاد همدان

اسماعیل بلالی^۱
راهله جعفری^۲
علی آغچه^۳

چکیده

هدف: وندالیسم، نوعی نابهنجاری اجتماعی است که تقریباً همه شاهد عوارض آن بوده‌اند. یکی از انواع وندالیسم، وندالیسم گرافیتی است که از عمده‌ترین مظاهر آن، نوشتن و حکاکی کردن بر روی دیوارهای مدارس و دانشگاهها و مؤسسه‌های عمومی است. این کار برای ابلاغ پیام به دیگران انجام می‌شود. هدف این مقاله، بررسی و تحلیل محتوای مطالب درج شده بر روی دیوارهای دانشگاههای بوعلی سینا و آزاد اسلامی شهر همدان و کمی و آماری کردن این داده‌ها به منظور مقایسه تفاوت‌های موجود بین این دو دانشگاه است. هدف، پاسخگویی به این سؤال است که پدیده وندالیسم از نوع گرافیتی در دانشگاه بوعلی سینا و دانشگاه آزاد اسلامی همدان به چه صورتی است؟ **روش:** برای مطالعه حاضر از روش اسنادی استفاده شده و مستندات آن شامل دیوار نوشته‌های دو دانشگاه بوعلی سینا و آزاد همدان (۱۲۱۸ فیش) است. فن مورد استفاده، تحلیل محتواست و برای تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس استفاده شده است. **یافته‌ها:** مطالعه حاضر نشان می‌دهد که «تقلب» و «نوشتن یادگاری» در اولویت‌های اول وندالیسم گرافیتی در دانشگاههای آزاد و بوعلی سینای همدان بوده‌اند. «مطالب عاشقانه» و «هنجارهای قومی» نیز در مراتب بعدی قرار دارند. **نتیجه‌گیری:** بسیاری از رفتارهای وندالیستی، واکنشی به سرخوردگی و ناکامی فرد در مواجهه با زندگی، آینده شغلی و به طور کلی دنیای اجتماعی اطراف است.

واژگان کلیدی: دیوار نوشته‌ها، وندالیسم، دانشگاه، تحلیل محتوا.

♦ دریافت مقاله: ۹۱/۱۱/۱۵؛ تصویب نهایی: ۹۲/۰۴/۲۲ .

۱. دکترای علوم اجتماعی؛ استادیار دانشگاه بوعلی سینا (نویسنده مسئول)/ آدرس: همدان، چهار راه پژوهش، دانشگاه بوعلی سینا، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، گروه علوم اجتماعی / نمابر: ۰۸۱۱-۸۲۹۱۲۶۵ / Email: Balali_e@yahoo.com
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه بوعلی سینا.
۳. دانشجوی کارشناسی پژوهشگری اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا.

الف) مقدمه

وندالیسم یک درد اجتماعی و نوعی روحیه بیمارگونه است که تمایل به تخریب اموال عمومی دارد. یک نوع از وندالیسم که از آن با عنوان «وندالیسم گرافیتی»^۱ یاد می‌شود، در جامعه ما نسبت به سایر انواع آن شیوع گسترده‌تری دارد و در بر گیرنده نگارش در آسانسورها، کیوسک‌های تلفن، اتوبوسهای شرکت واحد، در و دیوارهای شهر، مدارس، دانشگاهها و نوشتن یادگاری بر دیوارها و ستونهای مکانهای باستانی و تاریخی است. افراد این کار را برای بیان آرزوها، ناکامی‌ها، خواسته‌ها یا نگارش یادگاری انجام می‌دهند تا بتوانند دیگران را به خواندن و شنیدن حرفهای خود برانگیزند؛ هر چند بدین وسیله صدمات و خسارتهای زیادی را به سرمایه‌های ملی یا خصوصی افراد وارد می‌کنند.

ب) بیان مسئله

امروزه در گوشه و کنار شهرها شاهد شیشه‌های شکسته، دیوارهای مخدوش، مبلمان شهری شکسته، خطوط در هم و بر هم، تلفنهای همگانی بدون گوشی و دهها نمونه دیگر هستیم. این رخدادها در شرایطی روی می‌دهند که همبستگی فرد و جامعه از میان برود و فرد نتواند به کمک سازوکارها و ابزارهایی که جامعه در اختیارش قرار می‌دهد، به اهدافش دست یابد. افرادی را که تمایل به تخریب اموال عمومی^۲ دارند، «وندال» نامیده‌اند. افراد وندال به دلایل مختلف دست به تخریب می‌زنند و با این کار به تخلیه روان خود می‌پردازند. رفتار آنها به گونه‌ای است که اگر جلوی آنها گرفته نشود، لطمه‌های بسیاری به اماکن عمومی وارد می‌کنند. ژانون، ویلسن، هوبر و گلدستون، وندالیسم را مرضی دانسته‌اند که به مثابه معضلی اجتماعی تا نیم قرن پیش مطرح نبوده، بلکه عصبان روزافزون انسان، به خصوص نسل جوان، در برابر تحمیلات اجتماعی و نیروهای قاهر، مبین احساس اجحاف، درماندگی، خشم و

۱. در زبان لاتین اصطلاح *Graffiti Vandalism* برای اشاره به دیوارنویسی‌هایی به کار می‌رود که معابر و مکانهای عمومی را به شکلی نازیبا در می‌آورند و به تخریب مکانهای عمومی یا خصوصی منجر می‌شوند. مطالعات و مقالات متعددی در این زمینه وجود دارند که با همین عنوان در اینترنت قابل جستجو و استفاده‌اند.
 ۲. برخی اموال مثل دیوارهای خصوصی افراد، در عین اینکه متعلق به افراد خاصی‌اند، ولی چون جزء مناظر عمومی نیز در نظر گرفته می‌شوند و در معرض دید عموم قرار دارند، جنبه عمومی نیز دارند.

پرخاشگری آنان شده است (شمسیه، ۱۳۸۱: ۱۸). از دید جامعه‌شناسان انحرافات و آسیب‌شناسی اجتماعی، تمایل به تخریب در وندال‌ها، آگاهانه و ارادی صورت می‌پذیرد. عده‌ای نیز نگاهی مثبت به تعدادی از رفتارهای وندالیسم دارند و چنین عملی را معادل نوعی اعتراض و شکلی از آزادی بیان مطرح در نظر می‌گیرند (آرمسترونگ،^۱ ۲۰۰۲: ۱). در کشورهایی که دارای نظام ثبت اطلاعات مربوط به وندالیسم در بخشهای مختلف هستند، آمارها حکایت از وسعت، شدت، تنوع و تعدد وندالیسم در بخشهای محیط زیست، آموزش، بهداشت و نظایر آن و نیز سنگینی خسارات وارده و هزینه‌های تعمیر و تعویض وسایل و اشیای تخریب شده دارد. برخی از محققان، این رفتار را تحت عنوان «فرهنگ تخریب» نام برده‌اند و دلایل وجود این فرهنگ را نظام نابرابر اجتماعی، تحقیرهای مفرط و روشهای استبدادی تربیت و آموزش برشمرده‌اند. (رفیع‌پور، ۱۳۸۰)

انواع و گستره تخریبی که امروز در جامعه دیده می‌شود، بسیار وسیع و فراگیر شده است؛ به طوری که امروزه اگر کسی با مشت و لگد به تلفنهای عمومی ضربه بزند، تقریباً عادی به نظر می‌رسد. در بررسی جمعیت‌شناختی وندال‌ها به قشرهای متفاوتی برمی‌خوریم. بنابر این، وندالیسم را نمی‌توان به گروه یا قشر خاصی از جامعه نسبت داد. بزرگسالان، جوانان، کودکان، تحصیل‌کرده و بی‌سواد، غنی و فقیر همه درگیر این رفتارند و تبعات این رفتار، تمامی اقشار جامعه را در بر می‌گیرد. بنابر این، مسئله وندالیسم در جامعه کنونی، در سطحی نسبتاً گسترده مطرح است و و سازمانها و دولت و ملت، هزینه‌های بسیار زیادی را برای این خرابکاری‌ها پرداخت می‌کنند و هزینه‌هایی که باید صرف تعمیر، آبادانی و توسعه قرار گیرد، بیشتر برای تعمیر و نگهداری آنها هزینه می‌شود.

طبق مطالعات انجام شده، بیشترین آمار مرتکبان وندالیسم، جوانان و بیش از ۷۰ درصد آنها مرد هستند. از طرفی، بخش قابل ملاحظه‌ای از جمعیت جوان کشور در دانشگاهها اشتغال به تحصیل دارند؛ لذا طبیعی است که بخشی از رفتار وندالیستی به دانشگاه انتقال یابد که بیشتر به صورت دیوارنویسی نمود پیدا می‌کند. با توجه به لزوم و ضرورت بررسی و تبیین وندالیسم، این پژوهش با جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از دانشگاههای همدان، به بررسی آن پرداخته و

در پی پاسخ به این پرسش است که پدیدهٔ وندالیسم از نوع گرافیتی آن در دانشگاه بوعلی سینا و دانشگاه آزاد اسلامی همدان به چه صورتی است؟

ج) اهداف پژوهش

هدف کلی: بررسی وندالیسم گرافیتی و تحلیل محتوای دیوارنویسی کلاسها و سایر مکانهای عمومی در دانشگاههای بوعلی سینا و آزاد اسلامی همدان و مقایسهٔ نتایج به دست آمده در این دو دانشگاه.

اهداف جزئی:

۱. مطالعه دیوارنویسی‌ها در دانشگاههای بوعلی سینا و آزاد اسلامی همدان به عنوان شکل خاصی از رفتار وندالیستی؛
۲. تحلیل محتوای دیوارنوشته‌ها در دانشکده‌های مختلف دانشگاههای بوعلی سینا و آزاد اسلامی؛
۳. مطالعه و مقایسهٔ مضمون و محتوای تصاویر و نوشته‌ها و طبقه‌بندی مسائل درج شده بر روی دیوارها در دانشکده‌های مختلف دو دانشگاه؛
۴. بررسی نگرش دیوارنویسها به زندگی و دنیای اجتماعی اطراف خود بر اساس تحلیل محتوای دیوارنوشته‌ها.

د) سؤالات پژوهش

۱. پدیدهٔ وندالیسم (گرافیتی) در دانشگاه بوعلی سینا و آزاد اسلامی همدان به چه صورتی است؟
۲. میزان دیوارنویسی‌ها در دانشکده‌های مختلف این دو دانشگاه به چه اندازه است؟
۳. مفاهیم درج شده بر روی دیوارها دارای چه مضامینی هستند؟
۴. آیا این مضامین بر حسب دانشکده‌های مختلف در هر دانشگاه متفاوت است؟

ه) اهمیت و ضرورت پژوهش

وندالیسم، واکنشی خصمانه و کینه‌توزانه به برخی تحمیل‌ها، نامالیقات، حرمان‌ها، اجحاف‌ها و شکست‌هاست. در متون جامعه‌شناسی انحرافات و آسیب‌شناسی اجتماعی، وندالیسم به مفهوم داشتن نوعی روحیهٔ بیمارگونه به کار رفته، که مبین تمایل به تخریب آگاهانه و ارادی اموال و تأسیسات و متعلقات عمومی است. محققان بسیاری کوشیده‌اند تا رابطهٔ وندالیسم را با برخی از عوامل و متغیرهای اجتماعی، جمعیتی، محیطی و روانی بسنجند تا شاید علل و عوامل مؤثر بر این پدیده‌ها را یافته و از این طریق، راهی برای کنترل وندال‌ها ارائه دهند.

از طرفی، با نگاه به آمارهای سرسام‌آوری که صرف هزینهٔ اموری مانند مبلمان شهری، وسایل حمل و نقل عمومی و سایر اماکن، مانند دانشگاه‌ها، مدارس، پارکها و ... می‌شود، درمی‌یابیم که چه میزان زیادی از سرمایه‌های ملی هر کشوری صرف این امور می‌شود. بنابر این، سعی در تخریب و نابودسازی این سرمایه‌ها، ضرر هنگفتی بر جامعه و تک‌تک افراد آن وارد می‌کند. در برخی کشورها در مورد خساراتی که وندال‌ها بر منابع عمومی جامعه وارد می‌کنند، اطلاعات منتشر شده‌ای وجود دارد. در کشورهای غربی (از جمله: آمریکا، استرالیا، بریتانیا و نروژ) در خصوص میزان خسارات وارده، مطالعات زیادی صورت گرفته است. برای مثال، استافورد و پترسون^۱ (۲۰۰۳) در مطالعهٔ خود از چندین کشور اروپایی، شامل آلمان، بریتانیا، انگلستان، هلند، سوئد و ...، میزان خساراتی را که به منابع عمومی وارد شده و توسط سازمانهای مختلف برآورد شده‌اند، گزارش کرده‌اند. به عنوان مثال، مجموع خسارات وارده به منابع عمومی ناشی از وندالیسم را در شهر نیویورک، بیش از ۶.۵ میلیون دلار گزارش کرده‌اند.

لذا ضروری به نظر می‌رسد که با دقت و توجه زیاد به بررسی و ریشه‌یابی این پدیده و اثرات آن پرداخته شود. عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مؤثر بر آن و در نهایت، راههای مقابله با آن شناسایی و در نتیجه، به بهبود شرایط اجتماعی و توسعه اقتصادی و فرهنگی منتهی شود.

(و) پیشینه تحقیق

پژوهشهای متعددی در حوزه وندالیسم صورت گرفته است که همه آنها با وندالیسم گرافیتی مرتبط نیستند. از این رو، در این بخش تنها مواردی را ذکر کرده‌ایم که با وندالیسم گرافیتی مرتبط یا مشابهند.

حسینی (۱۳۸۹) در پژوهش خود، با توجه به خسارتهای مالی و غیر مادی که پدیده وندالیسم به همراه دارد، نیاز به مقابله با آن را مطرح می‌کند و معتقد است: طراحی شهری باید فضاهای عمومی را به گونه‌ای خلق کند که زمینه بروز جرم و وندالیسم به حداقل برسد. همچنین، نتایج پژوهش محسنی تبریزی (۱۳۷۹) حاکی از آن است که میل به وندالیسم، متأثر از عوامل متعددی است که در شبکه‌ای از روابط علی با یکدیگر به سر می‌برند. مقصودی و بنی‌فاطمه (۱۳۸۳) نیز در پژوهش دیگری، یکی از مهم‌ترین علل وندالیسم را عدم مشارکت اجتماعی مردم می‌دانند.

(ز) مبانی نظری

اساساً ارائه مبانی نظری برای تبیین چرایی وقوع یک پدیده، لازم و ضروری است. در این بخش، از نظریاتی بهره خواهیم برد که برای تبیین پدیده وندالیسم به کار گرفته می‌شوند. با توجه به اینکه نظریه‌ای خاص پدیده وندالیسم و به تبع آن وندالیسم گرافیتی وجود ندارد و نیز از آنجا که وندالیسم یک رفتار انحرافی و کژرفتاری است، برای تبیین علل وقوع آن می‌توان از نظریات انحرافات و کژرفتاری بهره گرفت. هدف از ارائه مباحث نظری در این بخش، تبیین دلایل تخریب و نگارش بر دیوارهای دانشگاه است که در بخش یافته‌ها و نیز نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها از آنها بهره خواهیم گرفت.

۱. تعریف وندال و وندالیسم

«وندال» در لغت، به معنای خرابکار و «وندالیسم» از نظر لغوی، به مواردی اطلاق می‌شود که شخص به تخریب اموال عمومی و دیگران مبادرت می‌کند. وندال نام قومی از اقوام ژرمن-اسلاو در قرن پنجم میلادی بوده که روحیه ویرانگر آنها باعث شد همه رفتارهای بزهکارانه‌ای

که به منظور تخریب اموال و تعلقات عمومی صورت می‌گیرد به وندالیسم تعبیر شود. (محسنی تهریزی، ۱۳۸۳: ۲۱)

۲. انواع وندالیسم

پل ویلسون و پاتریسیا هیلی^۱ انواع وندالیسم را به شرح ذیل دسته‌بندی کرده‌اند:

- وندالیسم مال‌اندوز: هدف این نوع وندالیسم، برداشتن اموال عمومی برای کسب پول است؛ مثل برداشتن علایم راهنمایی.
- وندالیسم تاکتیکی: این نوع وندالیسم برای رسیدن به هدفی خاص صورت می‌گیرد (غیر از پول و اشیا)؛ مثل شکستن پنجره برای جای خواب یا غذا توسط ولگردان.
- وندالیسم انتقام‌جو: این نوع وندالیسم با هدف انتقام صورت می‌گیرد و انتقام، سازوکاری است برای آرامش و جبران.
- وندالیسم تفریحی-هیجانی: این نوع وندالیسم با هدف تخلیه هیجانی و لذت صورت می‌گیرد؛ مثل شکستن چراغ برق.
- وندالیسم خصومت: این نوع وندالیسم خشن به دلیل ناکامی صورت می‌گیرد؛ مثل خط کشیدن روی ماشینها، پنجر کردن آنها و ... (جیسون و ویلسون، ۱۹۹۰: ۱۲).

برخی محققان انواع دیگری مثل عمومی، صنفی و ... را نیز مطرح کرده‌اند که به دلیل اطلاعیه بحث از آنها صرف نظر می‌شود (استافورد و پترسون، ۲۰۰۲). جیسون و ویلسون^۲ نوع دیگری از وندالیسم را با عنوان وندالیسم ایدئولوژیک به این دسته‌بندی اضافه کرده‌اند که منظور از آن، آسیب‌رسانی به خاطر رساندن یک پیغام است و شامل دیوارنویسی‌های شعاری، سیاسی و تبلیغاتی را شامل می‌شود (جیسون و ویلسون، ۱۹۹۰: ۱۲). بخشی از یافته‌های این مقاله نیز در این حوزه قرار می‌گیرند.

1. Paul Wilson & Patricia Healy

2. Geason and Wilson

۳. نظریات تبیین‌کننده وندالیسم و ارائه الگوی کلی برای آن

بر اساس نظریه انومی دورکیم، از هم پاشیدگی هنجارهای یک وضعیت، آرزوهای بی‌حد و حصر یا انومی به وجود می‌آورد و نتیجه آن، نارضایتی اجتماعی است که به صورت وندالیسم ظاهر می‌شود. (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۲۸)

طبق نظریه فشار ساختاری، کژرفتاری زمانی پیش می‌آید که جامعه، دستیابی به برخی هدفها را تشویق، ولی وسایل ضروری رسیدن به آنها را در اختیار همه اعضای جامعه قرار نمی‌دهد. (همان: ۱۲۹)

طبق دیدگاه بوم‌شناسی، ناحیه شهری خاصی که محل تجمع افراد فقیر و جمعیت ناپایدار است، مهم‌ترین منبع ایجاد انواع انحراف، از جمله وندالیسم است. (ممتاز، ۱۳۸۱: ۸۸)

در نظریه یادگیری یا فراوانی معاشرت، رفتار انحرافی از طریق معاشرت با دوستان ناباب آموخته می‌شود. (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۴۹)

ادوین ساترلند^۱ در نظریه فراوانی معاشرت، کوشش کرد نشان دهد که جنایت و انحراف از طریق انتقال فرهنگی در گروههای اجتماعی واقع می‌شود. وی معتقد است کژرفتاری در ضمن کنش متقابل با دیگران آموخته می‌شود و بخش اصلی یادگیری کژرو، در اثر ارتباط صمیمی در درون گروه انجام می‌گیرد. (ممتاز، ۱۳۸۱: ۹۷)

بر اساس نظریه فراوانی فرصتهای نابرابر، انومی منشأ کژرفتاری است و معاشرتهای خاصی را به وجود می‌آورد. همچنین از نظر آنها، بیگانگی و دسترسی نابرابر به فرصتها، خرده‌فرهنگ کجرو را فراهم می‌کند. (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۰۰)

در نظریه ناکامی منزلتی (کوهن)، طبقات پایین جامعه، از نظر دستیابی به منزلت، دچار ناکامی‌اند. یکی از مکانهای مهم کسب منزلت در زندگی، محیط آموزشی است. در جامعه امروز، مدرسه و دانشگاه مکانهایی‌اند که بر مبنای هنجارها و ارزشهای طبقه متوسط شکل گرفته‌اند و این ارزشها را ترویج می‌کنند. از این رو، مدرسه مکانی است که شکست افراد را بی‌چون و چرا تضمین می‌کند. در نتیجه، جوانان طبقه پایین که دچار ناکامی شده‌اند،

1. E. Sutherland

خرده‌فرهنگهای بزهکار و کجرو را وجود می‌آورند و به دزدی و تخریب اموال عمومی و ... می‌پردازند. (همان: ۱۰۱)

در تبیینی دیگر، نظریه‌پردازان برچسب‌زنی انحراف را به عنوان فرایندی تبیین می‌کنند که توسط آن، برخی مردم موفق می‌شوند برخی دیگر را منحرف تعریف کنند. هاروارد بکر^۱ می‌گوید: مجرم، کسی است که برچسب خورده و جرم، رفتاری است که دیگران به آن برچسب زده‌اند. (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۵۲)

در نظریه نظارت اجتماعی (هیرشی) نیز، کج رفتاری، زمانی واقع می‌شود که پیوند مردم و جامعه ضعیف باشد یا گسسته شود. وی بیان می‌دارد هر چه افراد کمتر وابسته و متعهد باشند، پیوند آنها با جامعه سست‌تر است و احتمال کج رفتاری بیشتر خواهد شد. (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۲۷)

بر اساس نظریه پدیدارشناختی دیوید متزا و گرشام سایکز^۲ افراد کجرو، اخلاق متداول در جوامع را رد نمی‌کنند، بلکه هنجارهای جامعه را خنثی و ضعیف کرده، به توجیه موقعیت خود می‌پردازند. (همان: ۱۸۰)

جان هگن^۳ نیز نشان می‌دهد که ارقام انحراف در میان زنان، بسیار پایین‌تر از مردان است؛ زیرا زنان کمتر از مردان از خطر کردن استقبال می‌کنند. (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۵۸)

در نظریه روانکاوی فروید، انسان با گزینه مرگ زاده می‌شود؛ هنگامی که این گزینه متوجه درون می‌شود، به صورت تنبیه و مؤاخذه خود ظاهر شده و در موارد افراطی به خودکشی منجر می‌شود. هنگامی که این گزینه متوجه بیرون می‌شود، به صورت خصومت، خشونت، آزار، اذیت و وندالیسم و تخریب و قتل تجلی می‌نماید. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۲۷)

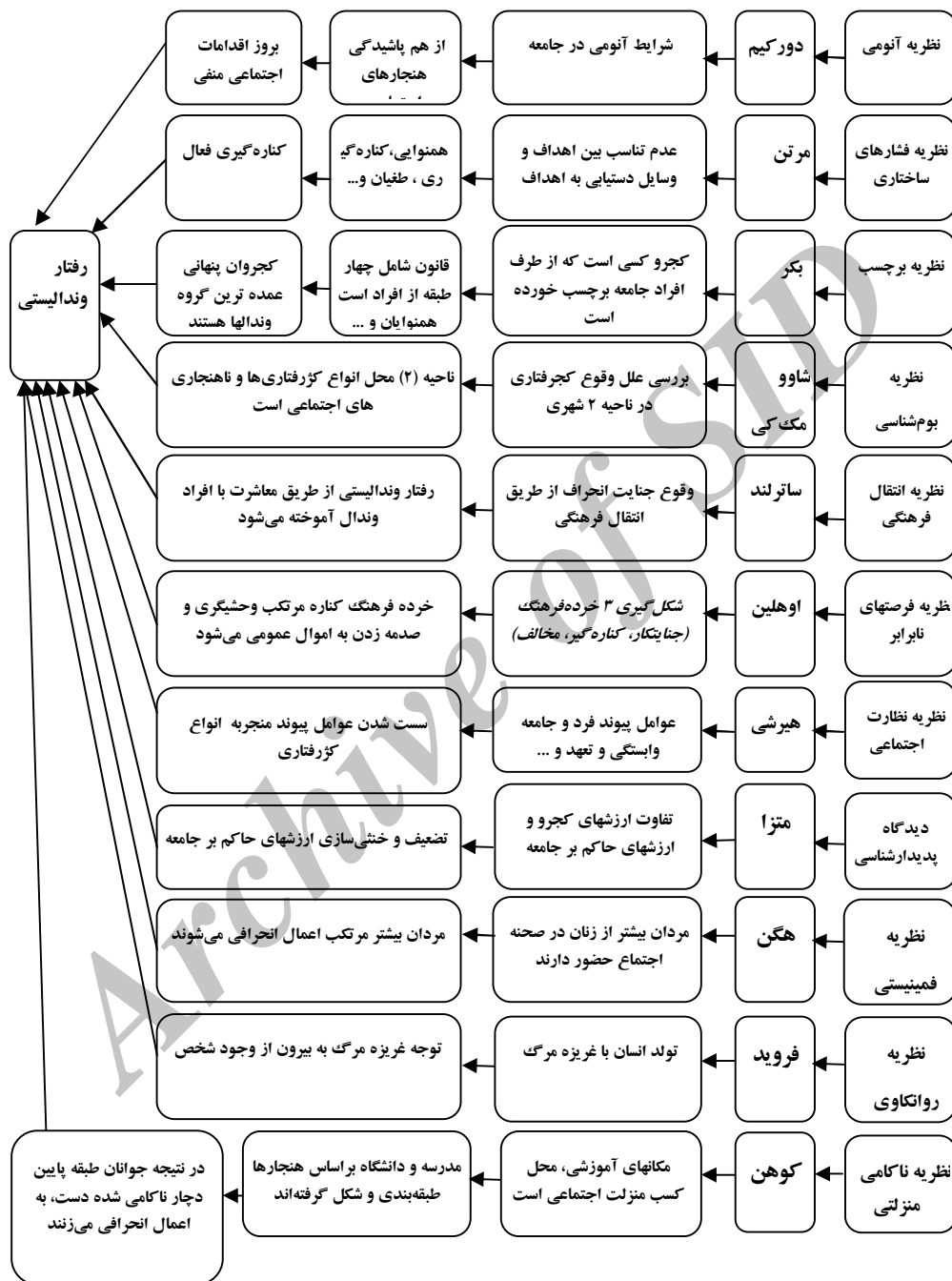
با توجه به نظریات پیش گفته، نمودار ذیل چارچوب تبیینی تحقیق را نشان می‌دهد:

---

1. H. Becker

2. David Matza & Gresham Sykes

3. J. Hagan

نمودار ۱: نمایش الگوی تحلیلی چارچوب نظری پژوهش

(و) روش‌شناسی پژوهش

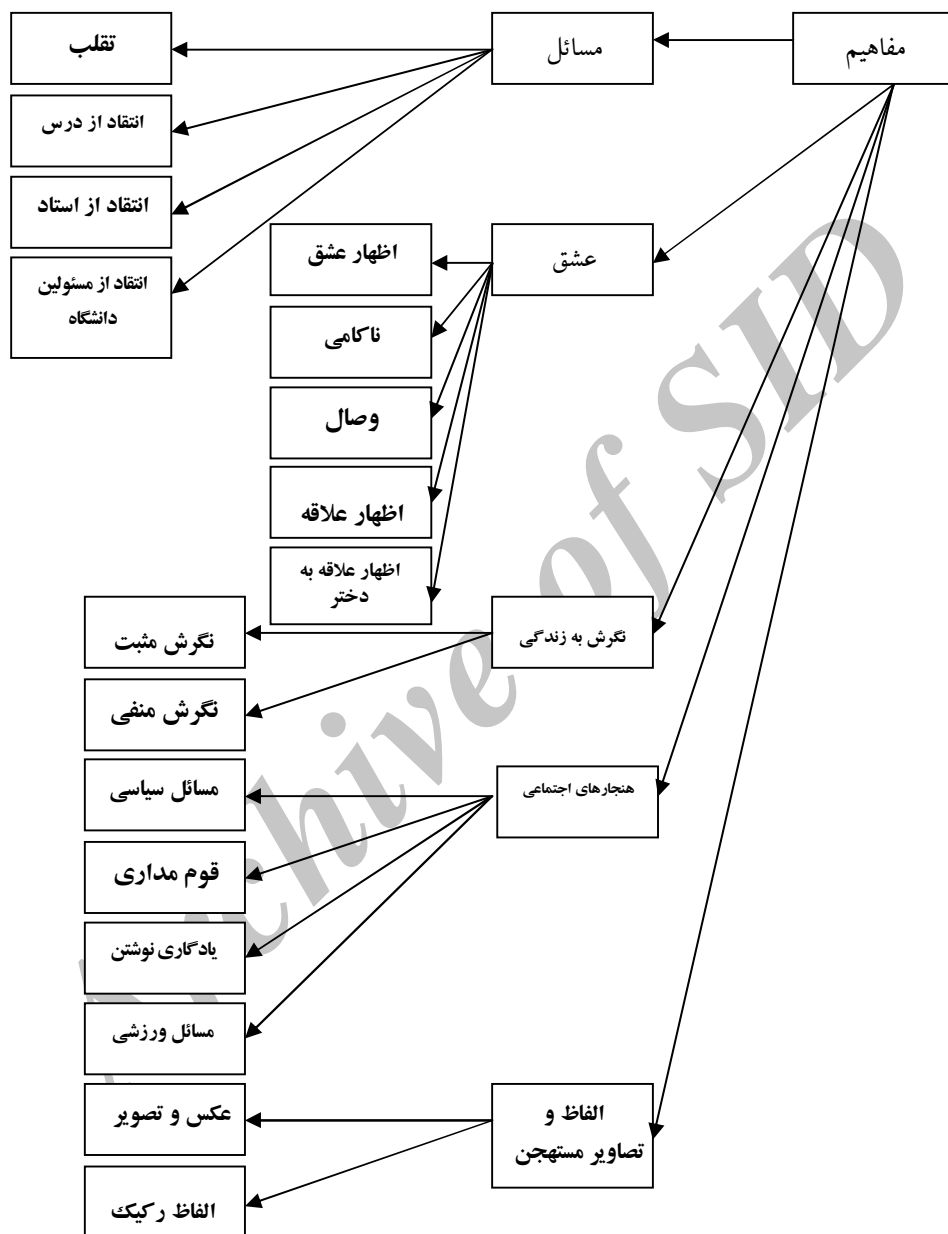
مطالعه حاضر با روش اسنادی انجام شده است و مستندات آن شامل دیوارنوشته‌های کلاسهای درس دانشکده ادبیات و علوم انسانی، علوم پایه و کشاورزی دانشگاه بوعلی سینا، کلیه سرویسهای بهداشتی این دانشکده‌ها و خوابگاههای پسران و دختران و همچنین دیوارهای کلاسهای دانشکده‌های علوم انسانی، فنی و مهندسی و ساختمان فارابی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان و مکانهای عمومی این دانشکده‌ها بوده است. با توجه به اینکه تمام نوشته‌ها مورد بررسی بوده‌اند (تمام‌شماری صورت گرفته است)، نمونه آماری وجود نداشته است. مطالب نوشته شده بر روی دیوارها فیش‌برداری شدند؛ سپس دستجات و مقولات آنها مشخص شده، مطالب هر دسته یا مقوله در زیرگروه مربوط قرار داده شدند. سپس تجزیه و تحلیل‌های آماری مناسب بر روی آنها صورت گرفت. در مورد عکسها نیز با استفاده از دوربین عکاسی از آنها عکس گرفته شد. فن مورد استفاده نیز تحلیل محتواست.

فنون تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این تحقیق، پس از بررسی اسناد و مکتوبات، مطالب موجود در روی دیوارها و سایر اماکن مورد نظر بر روی تعداد ۱۳۸۶ فیش منتقل شد که پس از بررسی، به تعداد ۱۲۱۸ فیش قابل استفاده طبقه‌بندی شدند و با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس، تجزیه و تحلیل آماری در مورد آنها صورت گرفت.

(ز) یافته‌های پژوهش

تعداد ۸۹۵ فیش از دانشگاه بوعلی سینا و ۳۲۳ فیش از دیوارنوشته‌های دانشگاه آزاد، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. مقولات فیش عبارتند از: مفاهیم اجتماعی (شامل زندگی، عشق، رابطه بین دو جنس، اشکال و تصاویر مستهجن، الفاظ رکیک)، مسائل سیاسی، آموزشی، نگرش به زندگی و برخی هنجارهای خاص مانند قوم‌مداری و ... که در نمودار ۲ ارائه شده‌اند.

نمودار ۲: مقولات اصلی تحقیق

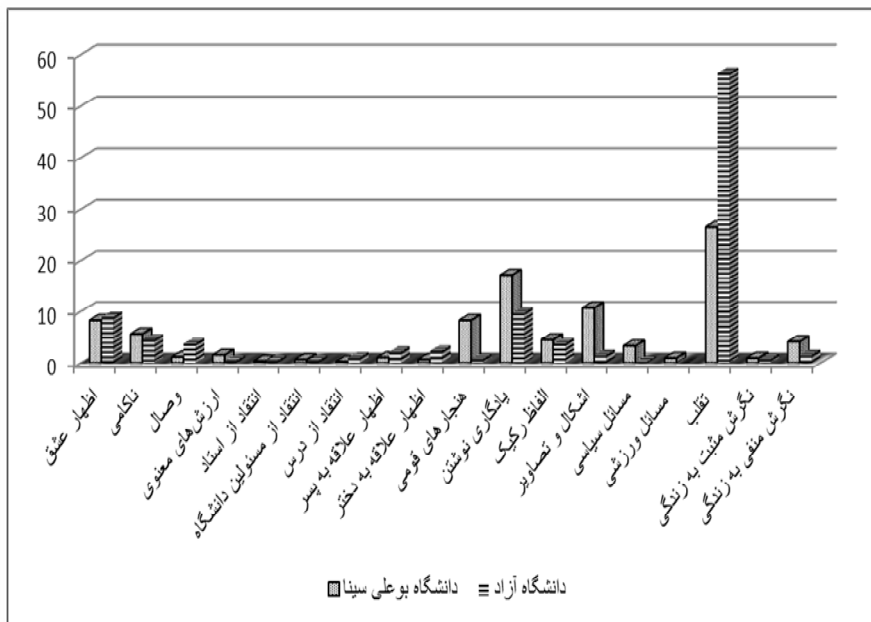
۱. بررسی تطبیقی مضامین دیوارنوشته‌های دو دانشگاه

جدول ۱ و نمودار ۳، مفاهیم و مضامین نوشته شده در دو دانشگاه بوعلی و آزاد همدان را نشان می‌دهد. با توجه به جدول، می‌توان نکات ذیل را بیان کرد:

- در هر دو دانشگاه مورد مطالعه، تقلب بیشترین فراوانی و درصد را دارد.
- نوشتن یادگاری در مرتبه دوم قرار دارد (دانشگاه بوعلی سینا: ۱۷.۲ درصد، دانشگاه آزاد: ۹.۷ درصد). همان گونه که در بخش تعریف وندالیسم و انواع آن گفته شد، یکی از انواع وندالیسم، وندالیسم تفریح‌گرایانه است. نوشتن یادگاری یکی از نمودهای این نوع وندالیسم است که در میان دانشجویان شیوع بالایی دارد.
- مطالب عاشقانه در هر دو دانشگاه دارای فراوانی بالایی است. تشابه هر دو دانشگاه، از نظر کیفیت عشق است. ۱. اظهار عشق؛ دانشگاه بوعلی سینا: ۸.۳ درصد، دانشگاه آزاد: ۸.۹ درصد. ۲. ناکامی؛ دانشگاه بوعلی: ۵.۷ درصد، دانشگاه آزاد: ۴.۶ درصد. ۳. وصال؛ دانشگاه بوعلی: ۱.۲ درصد، دانشگاه آزاد: ۳.۸ درصد. اگر ارقام سه مقوله به انضمام علاقه به پسر یا دختر را با هم جمع کنیم، رقم بالایی از نوشتجات را به خود اختصاص می‌دهند. بر این اساس، مسائل مربوط به جنس مخالف، رقم بالایی از نوشته‌ها را به خود اختصاص می‌دهد (حدود ۲۰ درصد).
- توجه به هنجارهای قومی در میان دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد بیشتر است (۸.۳ درصد در برابر ۰.۸ درصد). در توجیه این مسئله می‌توان به تنوع قومی گسترده‌تر دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا اشاره کرد.
- اظهار علاقه و مسائل آموزشی (انتقاد از درس، استاد و مسئولان دانشگاه)، در هر دو دانشگاه دارای فراوانی ناچیزی است.
- توجه به مسائل سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا گسترده‌تر از دانشجویان دانشگاه آزاد است (۳۰ مورد در برابر تنها یک مورد). می‌توان فعالیتهای سیاسی (برنامه‌ها، تجمعات، انتشار نشریات و ...) وسیع‌تر در بین دانشجویان دانشگاه بوعلی نسبت به دانشگاه آزاد را دلیلی برای این مسئله برشمرد.

جدول ۱: مقایسه آماری دیوارنوشته‌های دو دانشگاه بوعلی سینا و دانشگاه آزاد همدان

دانشگاه آزاد اسلامی		دانشگاه بوعلی سینا		مفاهیم	ردیف
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۸.۹	۳۳	۸.۳	۷۴	اظهار عشق	۱
۴.۶	۱۷	۵.۷	۵۱	ناکامی	۲
۳.۸	۱۴	۱.۲	۱۱	وصال	۳
۰.۵	۲	۱.۶	۱۴	ارزشهای معنوی	۴
۰.۵	۲	۰.۴	۴	انتقاد از استاد	۵
۰.۵	۲	۰.۷	۶	انتقاد از مسئولان دانشگاه	۶
۱.۱	۴	۰.۳	۳	انتقاد از درس	۷
۲.۲	۸	۱.۱	۱۰	اظهار علاقه به پسر	۸
۲.۴	۹	۰.۷	۶	اظهار علاقه به دختر	۹
۰.۸	۳	۸.۳	۷۴	هنجارهای قومی	۱۰
۹.۷	۳۶	۱۷.۲	۱۵۴	یادگاری نوشتن	۱۱
۳.۸	۱۴	۴.۶	۴۱	الفاظ رکیک	۱۲
۱.۶	۶	۱۰.۷	۹۵	اشکال و تصاویر	۱۳
۰.۳	۱	۳.۴	۳۰	مسائل سیاسی	۱۴
-	-	۱	۹	مسائل ورزشی	۱۵
۵۶.۵	۲۱۰	۲۶.۵	۲۶۵	تقلب	۱۶
۰.۸	۳	۱	۹	نگرش مثبت به زندگی	۱۷
۱.۶	۶	۴.۲	۳۸	نگرش منفی به زندگی	۱۸
۱۰۰	۳۷۲	۱۰۰	۸۹۵	جمع	

نمودار ۳: مقوله‌های نوشته شده در دانشگاه (درصد)

۲. تفکیک دیوارنوشته‌های دانشگاهها بر اساس دانشکده‌های مورد بررسی

نوع رشته‌ای که افراد در آن تحصیل می‌کنند و نیز فضای دانشکده یا خوابگاه، بر ترغیب دانشجویان برای نگارش مطالب، تأثیرگذار است. علاوه بر این، بر اساس رویکرد پنجره‌های شکسته^۱ اماکن تخریب شده، پنجره‌های شکسته شده یا دیوارهای نوشته شده، وندال‌ها را به تخریب بیشتر ترغیب می‌کند. بر این اساس، اگر یک پنجره شکسته رها شود و تعمیر نشود، در واکنش به این پیام که «هیچ کس مراقب نیست»، به زودی پنجره‌های بیشتری خواهد شکست. استدلال این رویکرد آن است که حضور پنجره‌های شکسته یا وندالیسم بیشتر بر ادراک ساکنان از میزان جرم و انحراف در منطقه مورد نظر تأثیر خواهد گذاشت؛ به این معنا که جرم در حال افزایش است. (استافورد و پترسون، ۲۰۰۲)

بر این اساس، برخی از نوشته‌ها به این دلیل انجام می‌شوند که نوشته‌های دیگران در معرض دید قرار می‌گیرند. در هر صورت، فضای اجتماعی دانشکده و خوابگاه که ملهم از نوع رشته یا

رشته‌های موجود در دانشکده یا فضای روانی، اجتماعی و فرهنگی غالب بر آن (در مورد خوابگاهها) است، بر محتوای دیوارنوشته‌ها تأثیر می‌گذارد. بر این مبنا و بر اساس اهداف پژوهش، بر آن شدیم مقایسه‌ای بین دیوارنوشته‌های دانشکده‌های مختلف دو دانشگاه انجام دهیم. جداول ذیل، مفاهیم نوشته‌شده در دانشکده‌های مختلف این دو دانشگاه را با جزئیات نشان می‌دهند. الگوی حاکم در این جداول، همان الگوی دانشگاهها به طور کلی است؛ به این شکل که تقلب و مسائل عاشقانه و جنسی در اولویت‌های اول و دوم‌اند. با این تفاوت که در خوابگاهها مقوله تقلب وجود ندارد و اظهار عشق و علاقه و نگرش منفی به زندگی، درصد بالاتری دارند.

جدول ۲: دیوارنوشته‌های دانشکده‌ها و خوابگاههای مختلف دانشگاه بوعلی سینا

خوابگاه دختران		خوابگاه پسران		دانشکده کشاورزی		دانشکده علوم پایه		دانشکده ادبیات		یافته‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۵۶	۴۶	۲۳.۸	۲۰	۹.۷	۹	۱۴.۵	۲۹	۱۵.۲	۵۰	مطالب عاشقانه
۶.۱	۵	۳.۶	۳	-	-	-	-	۰.۳	۱	نگرش مثبت به زندگی
۱۳.۴	۱۱	۱۹	۱۶	۳.۲	۳	۱.۵	۳	۱.۸	۶	نگرش منفی به زندگی
-	-	-	-	۴۴	۴۱	۳۶	۷۲	۴۶.۲	۱۵۲	تقلب
-	-	-	-	۴۰	۳۷	۲.۵	۴۹	۱۱.۸	۳۸	یادگاری
-	-	-	-	-	-	۲.۵	۱۲	۳.۶	۱۲	الفاظ رکیک
-	-	۷.۱	۶	-	-	۳	۶	۲.۴	۸	مسائل قومی
-	-	-	-	-	-	-	-	۰.۳	۱	مسائل آموزشی
۸.۵	۷	-	-	-	-	۰.۵	۱	۰.۶	۲	اظهار علاقه به پسر
-	-	۸.۳	۷	-	-	۱.۵	۳	۰.۹	۳	اظهار علاقه به دختر
-	-	-	-	-	-	۱	۲	۰.۳	۱	انتقاد از درس
-	-	۱.۲	۱	-	-	۰.۵	۱	۰.۶	۲	انتقاد از استاد

بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های ... ♦ ۵۴۱

-	-	-	-	-	-	۲	۴	۰.۶	۲	انتقاد از مسئولان
۵	۴	۱۲	۱۰	-	-	-	-	-	-	ارزشهای معنوی
۸.۵	۷	۱۹	۱۶	۳.۱	۳	۸.۵	۱۷	۱۵.۴	۵۱	عکس و تصویر متفرقه
-	-	۶	۵	-	-	-	-	-	-	مسائل بیانی
۲.۵	۲	-	-	-	-	۲.۵	۵	-	-	مسائل سیاسی
۱۰۰	۸۲	۱۰۰	۸۴	۱۰۰	۹۳	۱۰۰	۲۰۱	۱۰۰	۳۲۹	جمع

در دانشکده‌های مختلف دانشگاه آزاد نیز بعد از تقلب؛ مطالب عاشقانه و اظهار علاقه به جنس مخالف در اولویت قرار دارند.

جدول ۳: دیوار نوشته‌های دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

ساختمان فارابی		دانشکده فنی و مهندسی		دانشکده علوم انسانی		یافته‌ها
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۲۷.۹	۱۲	۱۲.۲	۷	۱۸.۵	۴۱	مطالب عاشقانه
-	-	-	-	۱.۴	۳	نگرش مثبت به زندگی
-	-	۳.۵	۲	۳	۷	نگرش منفی به زندگی
۴۱.۹	۱۸	۵۶.۲	۳۲	۵۴	۱۲۰	تقلب
۹.۳	۴	۵.۳	۳	۱۱.۷	۲۶	یادگاری
۲.۳	۱	۷	۴	۳.۶	۸	الفاظ رکیک
-	-	-	-	۰.۹	۲	مسائل قومی
۴.۷	۲	۱.۸	۱	-	-	مسائل آموزشی
۴.۷	۲	-	-	۲.۷	۶	اظهار علاقه به پسر
۴.۷	۲	۷	۴	۱.۴	۳	اظهار علاقه به دختر
-	-	-	-	۱.۴	۳	انتقاد از درس
-	-	۵.۲	۳	-	-	انتقاد از مسئولان
۴.۷	۲	۱.۸	۱	۱.۴	۳	عکس و تصویر متفرقه
۱۰۰	۴۳	۱۰۰	۵۷	۱۰۰	۲۲۲	جمع

۳. بررسی میزان دیوارنوشته‌ها در دانشکده‌ها

طبق داده‌ها، بیشترین میزان دیوارنویسی متعلق به دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بوعلی سینا است؛ به نحوی که ۳۲۹ مورد از مجموع ۸۹۵ دیوارنوشته‌ها، در این دانشکده ملاحظه شده است. دلیل این امر می‌تواند نوع طراحی دیوارها و فضای دانشکده (رنگ روغن) که بسیار مستعد برای نوشتن است، و همچنین نوع و محتوای دروس رشته‌های دانشکده ادبیات که عموماً به صورت نظری است، باشد. اما دانشجویان دانشکده‌های کشاورزی و علوم پایه به دلیل داشتن درسهای عملی، کمتر به نوشتن دیوارها می‌پردازند. دیوارنوشته‌ها در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه آزاد نیز بالاترین حجم را دارند. با وجود اینکه تمامی راهروها و کلاسهای این دانشکده تا ارتفاع حدوداً یک و نیم متری با سنگهای گرانیتی که قابلیت نوشتن بر روی آنها بسیار پایین است پوشانده شده، اما شاهد میزان بالای دیوارنویسی در این دانشکده هستیم؛ به نحوی که از مجموع ۳۲۳ مورد دیوارنوشته در دانشگاه آزاد، حدود ۲۲۲ مورد (بیش از دو سوم) در دانشکده ادبیات مشاهده شده است. بر اساس آمارها می‌توان گفت، حجم دیوارنویسی در دانشکده‌های فنی و مهندسی و ساختمان فارابی (دانشگاه آزاد) و علوم پایه و کشاورزی (دانشگاه بوعلی) در سطح پایینی قرار دارد و از این لحاظ هم شباهتهای معناداری بین دو دانشگاه مشاهده می‌شود.

۴. مقایسه مفاهیم اجتماعی درج شده بر روی دیوارها

از بین مفاهیم مسائل آموزشی، «تقلّب در امتحان» بیشترین درصد را در تمامی دانشکده‌های مورد مطالعه داشته است. بعد از آن، «مطالب عاشقانه» و «علاقه به جنس مخالف» قرار دارد. در مورد قومیت و هنجارهای اجتماعی مربوط به آن، میزان بالاتری از این مسئله در دانشگاه بوعلی سینا و تعداد بسیار کمی مطالب در دانشگاه آزاد دیده شد. برای این مسئله پژوهشگر به بررسی دیوارنوشته‌ها در خوابگاههای دانشجویی دانشگاه بوعلی پرداخت که مشاهده شد حدود ۴۳.۵ درصد دیوارنوشته‌ها در خوابگاههای پسرانه، به هنجارهای قومی می‌پردازد. برای مثال، در یکی از اتاقهای خوابگاه که میزان زیادی از اینگونه نوشته‌ها دیده می‌شد، ملاحظه شد دانشجویانی از استانهای لرستان، کردستان، کرمانشاه و آذربایجان غربی در کنار هم زندگی می‌کنند. داده‌ها نشان داد، توجه به مسائل قومی در میان دانشجویان پسر و دختر متفاوت است؛ زیرا در خوابگاههای دخترانه هیچ گونه مطلبی با این مضمون مشاهده نشد.

از دیگر مسائل دیوارنویسی‌ها، مفهوم اجتماعی عشق و رابطه دو جنس مخالف است. یافته‌های مسائل عشقی در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دو دانشگاه بیشتر و تقریباً برابر است؛ به طوری که حدود ۱۵.۲ درصد دیوارنوشته‌های دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بوعلی سینا و ۱۸.۵ درصد دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد، مسائل عشقی را تشکیل داده است. حجم دیوارنوشته‌ها با مضامین عاشقانه در سایر دانشکده‌های این دو دانشگاه تا حد زیادی به یک اندازه است؛ به نحوی که ۱۲.۹ درصد دیوارنویسها در دانشکده علوم پایه (دانشگاه بوعلی سینا) و ۲.۱ درصد در دانشکده فنی- مهندسی (دانشگاه آزاد) به مطالبی با مضمون عشق پرداخته‌اند. در زمینه کیفیت عشق، دانشجویان دانشکده علوم انسانی در هر دو دانشگاه بیشتر به اظهار عشق پرداخته‌اند؛ در حالی که دانشجویان سایر دانشکده‌ها عمدتاً به بحث کیفیت عشق، ناکامی و وصال پرداخته‌اند. طبق یافته‌های پژوهش، زنان بیشتر از مردان در موضوعات عشقی مورد خطاب قرار گرفته‌اند. برای اثبات این مسئله، ۱۴۵ مورد از دیوارنوشته‌ها با مضمون و محتوای عشقی، بررسی مجدد شدند. نتیجه اینکه، حدود ۷۳ مورد نوشته‌ها توسط مردان نوشته شده بود و در آن زنان مورد خطاب موضوعات عشقی قرار گرفته بودند؛ حدود ۲۸ مورد نیز دیوارنوشته‌هایی بود که احتمالاً توسط دانشجویان دختر نوشته شده بودند. همچنین حدود ۴۴ مورد نوشته‌هایی بودند که امکان تشخیص جنسیت نویسندگان آن وجود نداشت.

یکی دیگر از مفاهیم، عبارات با مضمون سیاسی است. در دانشگاه آزاد اسلامی هیچ‌گونه جمله‌ای با مضامین سیاسی دیده نشد و در دانشگاه بوعلی سینا، تنها در دانشکده علوم پایه جملاتی دارای بار سیاسی مشاهده شد. شاید دلیل این مسئله، فعالیت محدود گروه‌ها و تشکلهای سیاسی دانشجویی در دانشگاه آزاد باشد. از طرفی، تمامی گروه‌ها و تشکلهای سیاسی دانشگاه بوعلی در دانشکده علوم پایه مستقرند. این نوشته‌ها بیانگر برخی خواسته‌ها در رابطه با نوع نظام حاکم است. برخی دیوارنویسی‌های مکانهای خصوصی که امکان شناسایی دانشجویان وجود ندارد، مانند سرویسهای بهداشتی، به طور عمده شامل توهین به مقامات است و هیچ‌گونه درخواست یا بحث معقولی را مطرح نمی‌کنند.

از دیگر مباحث، تعیین جنسیت دیوارنویسها بود. تحقیقات پژوهشگران نشان داد که پسران بیش از دختران به تخریب اموال عمومی دست می‌زنند. اما با توجه به اینکه مفهوم بسیاری از دیوارنویسی‌ها به گونه‌ای نبود که بتوان جنسیت آن را مشخص کرد، بر آن شدیم تا

به بررسی مکانهایی که از لحاظ جنسیتی کاملاً تفکیک شده‌اند بپردازیم. مناسب‌ترین مکان برای این کار، خوابگاههای دانشجویی بود. ۱ بدین منظور، خوابگاههای دخترانه فرزنانگان، مریم و زینب و خوابگاههای پسرانه علوم و مهندسی مورد بررسی قرار گرفتند که نتیجه آن تأیید نظریه تحقیق بود؛ یعنی حجم بالاتری از تخریب در خوابگاههای پسرانه مشاهده شد. از مجموع ۲۲۰ فیش جمع‌آوری شده از خوابگاهها، حدود ۶۲.۹ درصد متعلق به خوابگاههای پسرانه و ۳۷.۱ درصد متعلق به خوابگاههای دخترانه بود.

از آنجا که یکی از هدفهای تحقیق، بررسی نوع نگرش دانشجویان به زندگی بود، نویسندگان مطلب را تحت دو عنوان نگرش مثبت و نگرش منفی دسته‌بندی کردند. از مجموع ۶۰ مورد دیوارنوشته در زمینه مورد بررسی، حدود ۸۰ درصد (۴۸ مورد) دیوارنویسی‌ها در بر گیرنده نگرش منفی بودند و تنها ۲۰ درصد (۱۲ مورد) نگرش مثبت را بیان می‌کردند. در بین تمامی دانشکده‌های هر دو دانشگاه، شاهد میزان بالاتر نگرش منفی بودیم. اما این نسبت در دانشکده‌های علوم انسانی هر دو دانشگاه، به مراتب بیشتر بود. در مورد رابطه جنسیت و نگرش افراد نیز بررسی خوابگاهها نشان داد که در میان دانشجویان پسر و دختر، داشتن نگرش منفی رواج بیشتری دارد. این نسبت در میان دانشجویان پسر بسیار بیشتر از دانشجویان دختر بود (دانشجویان دختر ۵۹.۶ درصد نگرش منفی و ۴۱.۳ درصد نگرش مثبت داشتند؛ در حالی که دانشجویان پسر ۷۴.۱ درصد نگرش منفی و ۲۵.۹ درصد نگرش مثبت داشتند).

۵. تبیین یافته‌های تحقیق توسط نظریه‌ها

با توجه به نظریه‌هایی که در زمینه کژرفتاری مطرح شد، نتایج بیانگر این هستند که برخی از این نظریه‌ها به نحو مؤثرتری قابلیت توضیح این پدیده را دارند؛ از جمله می‌توان به نظریه دورکیم اشاره کرد. بر این اساس، رفتارهای اجتماعی منفی ناشی از شرایط آنومی هستند. شرایط خاص کنونی جامعه ما، عبور جامعه از دوران گذار و حرکت در جهت رسیدن به توسعه اقتصادی اجتماعی، وجود درصد بالایی از جمعیت جوان که دارای نیازها، خواستها و تمایلات متعدد است، همگی باعث شده‌اند جامعه در شرایط آنومیک قرار بگیرد. از نظر مرتن، می‌توان این معضل را ناشی از ستیز بین هنجارهای پذیرفته‌شده با واقعیت اجتماعی دانست.

۱. به علت عدم دسترسی به خوابگاههای دانشجویی دانشگاه آزاد، این مورد فقط در خوابگاههای دانشگاه بوعلی سینا انجام شد؛ لذا جنبه مقایسه‌ای ندارد.

یکی از نظریاتی که قدرت تبیین بالایی برای توضیح رفتار دیوارنویسی دانشجویان دارد، نظریه ناکامی منزلتی کوهن است. طبق یافته‌ها، درصد بالایی از دانشجویانی که اقدام به دیوارنویسی می‌کنند، کسانی‌اند که در دستیابی به منزلت بالاتر دچار ناکامی شده‌اند؛ جوانانی که در روستاها و شهرهای محروم به مکان آموزشی گام نهاده‌اند، وقتی با ارزشها و هنجارهای طبقات بالاتر مواجه می‌شوند، دچار ناکامی شده، دست به واکنشهای مختلفی می‌زنند که رفتار تخریبی از آن جمله است. در تأیید این مسئله می‌توان به حجم بسیار بالای دیوارنویسی‌ها در دانشکده بوعلی سینا نسبت به دانشگاه آزاد اشاره کرد. بررسی‌ها نشان داد که دانشجویان دانشگاههای دولتی از پایگاه اقتصادی-اجتماعی پایین‌تری نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد برخوردارند.

بر اساس نظریه هیرشی؛ تخریب، ناشی از عدم وجود وابستگی، تعهد و اعتقاد فرد به جامعه است. تحلیل محتوای دیوارنوشته‌ها نشان می‌دهد اکثر کسانی که مبادرت به نوشتن بر روی دیوارها می‌کنند، پیوند ضعیفی با دنیای اجتماعی اطراف خود دارند. این بررسی نشان می‌دهد که اغلب این افراد، نگرش منفی و بدبینانه‌ای به جامعه، آینده و اطرافیان دارند. نتایج این بررسی تأییدی بر نظریه هگن است.

نتایج تحلیل محتوای دیوارنوشته‌ها در کلاسهای درسی و همچنین مقایسه خوابگاههای پسرانه و دخترانه نشان داد که میزان دیوارنویسهای مرد بسیار بیشتر از دیوارنویسهای زن است؛ با وجود آنکه نسبت جنسی در دانشگاههای مورد مطالعه، بیانگر درصد بالاتر دانشجویان دختر نسبت به دانشجویان پسر است.

یکی از مهم‌ترین مباحث در این مطالعه، تعیین جنسیت دیوارنویس‌ها و رابطه جنسیت و گرایش به تخریب است. تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های دانشکده‌ها نشان‌دهنده سهم بیشتر دیوارنویسی از سوی دانشجویان پسر است، اما با توجه به اینکه جنسیت بسیاری از دیوارنوشته‌ها قابل تشخیص نیست، نویسنده با بررسی خوابگاههای دانشجویی به این مهم نایل آمد. به دلیل عدم دسترسی به خوابگاههای دانشگاه آزاد، این مقایسه فقط بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه بوعلی سینا انجام گرفت. نکات ذیل به شرح یافته‌های مرتبط با خوابگاههای دانشجویی دانشگاه بوعلی در جدول شماره ۲ می‌پردازد:

- توجه بیشتر دانشجویان دختر به مقوله عشق؛
- توجه بیشتر دانشجویان پسر به مسائل سیاسی؛

- بخش اعظم دیوارنوشته‌های خوابگاه‌های پسرانه به مقولهٔ هنجارهای قومی اختصاص دارد (حدود ۱۸ درصد)؛ در مقابل، هیچ نوع مطلبی از این دست در خوابگاه‌های دخترانه مشاهده نشده است؛
- نگرش دانشجویان پسر نسبت به دانشجویان دختر، نسبت به آینده، دوران تحصیلی و به طور کلی دنیای اجتماعی اطراف خود بدبینانه‌تر است.

ز) نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌های مطالعه حاضر (بدون لحاظ دانشکده‌ها) نشان می‌دهد که تقلب و نوشتن یادگاری، در اولویت‌های اول و نندالیسم گرافیتی در دانشگاه‌های آزاد و بوعلی سینای همدان بوده‌اند. تقلب از میان انواع و نندالیسم ذکر شده، جزء و نندالیسم تاکتیکی محسوب می‌شود؛ یعنی برای رسیدن به هدفی خاص (در اینجا نمرهٔ امتحان) صورت می‌گیرد. یادگاری نیز در زمرهٔ و نندالیسم تفریح‌گرایانه قرار می‌گیرد. در هر دو صورت، در عین حال که صدماتی به منابع عمومی وارد می‌شود، خسارات فرهنگی نیز به فضای فرهنگی، اجتماعی و روانی جامعهٔ مورد مطالعه وارد می‌شود. همان گونه که پیش‌تر ذکر شد، بر اساس رویکرد پنجرهٔ شکسته، وجود این اشکال از و نندالیسم، خود فرهنگ تقلب و فرهنگ تخریب دیوارها برای نوشتن یادگاری را ترویج می‌دهد. پاک نشدن این نوشته‌ها رسانندهٔ این پیام به بقیه است که «مراقبی و تنبیهی وجود ندارد». باید اقداماتی در جهت حذف این نوع ابلاغ پیام توسط مسئولان آموزشی و فرهنگی دانشگاه‌ها صورت گیرد. علاوه بر این، جا افتادن فرهنگ تقلب علاوه بر اینکه با مبانی اسلامی همخوانی ندارد، در حوزهٔ آموزشی نیز به گسترش بی‌عدالتی و ترویج فرهنگ «سواری مجانی»^۱ منجر خواهد شد؛ بدین معنا که بدون زحمت می‌توان به خواسته‌ای رسید. در چنین حالتی، تفاوتی بین شایستگان و ناشایستگان وجود نخواهد داشت. بر این اساس، سیستم‌های آموزشی بایستی اقدامات فرهنگی و آموزشی جدی‌ای در این خصوص انجام دهند.

اولین اقدام می‌تواند حذف خود نوشته‌ها از روی دیوارها باشد. در بسیاری از موارد، طراحی دیوارها نقش تعیین‌کننده‌ای در کارایی حذف این نوشته‌ها دارد؛ به شکلی که نگارش

بر روی دیوارها سخت یا غیر ممکن شود. دومین اقدام می‌تواند به طراحی سؤالات برگردد؛ به این شکل که اساتید دانشگاه از ارائه سؤالات حفظی پرهیز کنند و به جای آن به سؤالات تحلیلی روی بیاورند. طراحی سؤالات چندگزینه‌ای در رشته‌های علوم انسانی اساساً آسیب‌زاست. البته اقداماتی توسط برخی اساتید انجام می‌گیرد (مثل جابه‌جایی ترتیب سؤالات برای افراد یا طرح سؤالات مفهومی و تحلیلی) که تا حدودی مشکلات را مرتفع می‌سازد. با این حال، مشکلات این‌گونه سؤالات در اغلب موارد همچنان به قوت خود باقی است. در رشته‌های فنی و مهندسی، فرمولها بیشترین فراوانی را در تقلب دارند. اساتید می‌توانند با ارائه فرمولها در خود ورقه امتحانی، تکیه صرف بر حفظ فرمول را بردارند و به راه‌حلهای ارائه شده بر جواب مسئله متمرکز شوند. در خصوص نوشتن یادگاری‌ها نیز می‌توان از تابلوهای خاص برای این منظور استفاده کرد؛ به این شکل که مکانهایی خاص برای نوشتن مطالب یادگاری یا حتی انتقادات وجود داشته باشد که جبران دیوارنوشته‌های را بکند. اساتید دانشگاه نیز با نمایش فرهنگ پذیرش و عمل به انتقادات سازنده می‌توانند در جهت حذف این پدیده مؤثر باشند.

۱. اما همان‌طور که در مباحث پیشین اشاره شد، هر فضایی، سوای اینکه یک مکان فیزیکی است، یک فضای روانی، اجتماعی و فرهنگی نیز می‌باشد. همان‌گونه که در یافته‌ها نیز گزارش شد، در فضای روانی و اجتماعی خوابگاهها، مطالب عاشقانه بیشتر از نوشتن یادگاری یا تقلب است. این امر تا حدودی طبیعی است؛ زیرا تقلب در این محیط کارایی ندارد. فضای فرهنگی خوابگاهها (مثل گفتگو از مشاهدات روزمره در محیط دانشکده، تبادل تجربیات مرتبط با روابط دختر و پسر و نیز گوش کردن به نوارهای موسیقی و ...) تحریک‌کننده تخلیه‌های هیجانی دانشجویان است. بر این اساس، در محیطهای خوابگاهی وندالیسم تفریحی - هیجانی غالب‌تر است. بر این اساس، فضای روانی، فرهنگی و اجتماعی هر محیط، نوع خاصی از وندالیسم را رایج‌تر می‌کند. بر این مبنای، در خصوص مطالب عاشقانه نیز برخی نهادها مثل معاونت فرهنگی دانشگاهها یا نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری می‌توانند به حل فرهنگی این موضوع کمک کنند. ارائه مشاوره‌های فرهنگی و ازدواجی، کمکهای فکری و مادی به دانشجویان، وساطت در آشنایی‌های کنترل شده و شرعی دانشجویان دو جنس باهم و ... در جهت حل مشکلات ازدواج آنها می‌تواند مؤثر باشد. البته اقداماتی در این زمینه‌ها انجام شده که به نظر می‌رسد در برخی موارد، کارایی لازم را نداشته است.

منابع

- حسینی، محسن (۱۳۸۹) پیشگیری از وندالیسم از طریق بکارگیری الگوهای طراحی شهری ، همایش منطقه ای تاثیر تعلق و همبستگی اجتماعی بر پیشگیری از وندالیسم، مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف، تهران
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۰)؛ *آنا تومی جامعه*، تهران، شرکت سهامی انتشار، چ دوم.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۸۰)؛ *آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)*، تهران، آوای نور، چ هفتم.
- شمسیه، مجید (۱۳۸۱)؛ *وندالیسم، اعتراض به جامعه*، مجله اصلاح و تربیت، سال اول، ش ۹: ۱۸.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۹)؛ «*مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته های یک تحقیق*»، نامه علوم اجتماعی، ش ۱۶ (پاییز و زمستان): ۲۲۷-۱۹۳.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳)؛ *وندالیسم؛ مبانی روان شناسی اجتماعی*، جامعه شناسی و روان شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب شناسی و کز رفتاری اجتماعی، تهران، نشر آن.
- مشکانی، محمدرضا (۱۳۸۱)؛ «*سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزه کاری نوجوانان*»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، ش ۲.
- مقصودی، سوده و زهرا بنی فاطمه (۱۳۸۳)؛ «*تحلیل محتوای دیوارنویسی های کلاسه های درس دانشگاه شهید باهنر کرمان*»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال سوم، ش ۱۳.
- ممتاز، فریده (۱۳۸۱)؛ *انحرافات اجتماعی، نظریه ها و دیدگاهها*، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- Armstrong, Illena (2002). "**Hactivism: Protest or Petty Vandalism?**". *SC Magazine*, September.
- Geason, Susan and Paul R. Wilson (1990) **Preventing Graffiti and Vandalism**, Australian Institute of Criminology
- Stafford, Julia & Geraldine Pettersson (2002). "**Vandalism, Graffiti and Environmental Nuisance-Literature Review**". Department for Transport Prepared by Crime Concern, Online at: [http://kb.keepbritaintidy.org/criminal damage/publications/litreview.pdf](http://kb.keepbritaintidy.org/criminal%20damage/publications/litreview.pdf).
- Stafford, Julia & Geraldine Pettersson (2003) "**Case Study Report on Graffiti, Effective Approaches to the Removal and Prevention of**

۵۴۹ ◆ بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های ...

Vandalism and Graffiti on Public Transport". Final Report: The Case Studies and Emerging Issues, Department for Transport Prepared by Crime Concern Online at:

<http://www.eukn.org/dsresource?objectid=149196>.

Archive of SID